

Comparison of Breastfeeding Success and Breastfeeding Self-Efficacy Perception in Singleton and Twin Births

Emzirme Başarısı ve Emzirme Öz-Yeterlilik Algısının Tekil ve İkiz Doğumlarda Karşılaştırılması

Büşra GÜLTEKİN¹ , Ayşe KARAKOÇ²

¹Ankara Şehir Hastanesi, Doğum Salonu, Ankara, Türkiye

²Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Cite this article as: Gültekin B, Karakoç A. Comparison of Breastfeeding Success and Breastfeeding Self-Efficacy Perception in Singleton and Twin Births. Arc Health Sci Res 2020; 7(3): 250-6.

250

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to compare breastfeeding successes and breastfeeding self-efficacy perceptions of mothers with singleton and twin babies.

Material and Methods: This is a descriptive and comparative type of study, and it was conducted between January 2018 and April 2018 in a training and research hospital with 50 singleton and 50 twin baby mothers. The mothers who participated in this study were evaluated before discharge in the first 24–48 hours postpartum. For data collection, mother and infant information form, breastfeeding success scale (LATCH), and postnatal breastfeeding self-efficacy perception scale were used.

Results: In this study, there was a statistically significant difference in the breastfeeding success and self-efficacy of mothers who had singleton and twin births ($p < 0.001$). The mean LATCH score of the mothers with singleton baby was 8.92 ± 0.82 , and that of the mothers with twin babies was 7.62 ± 1.12 . The mean postnatal breastfeeding self-efficacy scale scores of the mothers with singleton and twin babies were 62.34 ± 5.82 and 51.46 ± 6.06 , respectively. The rates of breastfeeding in the first 30 minutes in mothers with singleton and twin babies were 38% and 2%, respectively; the difference was statistically significant ($p < 0.001$).

Conclusion: Breastfeeding success and self-efficacy perception were found to be higher in mothers with singleton birth than in mothers with twin births. It is recommended to take this result into consideration in breastfeeding counseling of twin baby mothers.

Keywords: Breastfeeding self-efficacy, breastfeeding success, twin births, twin babies

ÖZ

Amaç: Çalışma, tekil ve ikiz bebeğe sahip annelerin emzirme başarıları ve emzirme öz yeterlilik algılarını karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamız tanımlayıcı tipte olup, bir eğitim araştırma hastanesinde Ocak 2018 ile Nisan 2018 tarihleri arasında 50 tekil, 50 ikiz bebeğe sahip anneler ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan anneler postpartum ilk 24-48 saat içerisinde taburculuk öncesinde değerlendirilmiştir. Anne ve bebeklere ait demografik veriler, Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği (EÖYÖ) ve LATCH-Emzirme Tanılama Ölçeği kullanılarak annelerin emzirme başarıları ve emzirme öz yeterlilik algıları karşılaştırılmıştır.

Bulgular: Çalışmada tekil ve ikiz doğum yapan annelerin emzirme başarıları ve emzirme öz yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,01$). Tek bebeğe sahip annelerin LATCH puanları $8,92 \pm 0,82$, EÖYÖ puanları $62,34 \pm 5,82$ olup, ikiz bebeğe sahip annelerin LATCH puanları $7,62 \pm 1,12$, EÖYÖ puanları $51,46 \pm 6,06$ 'dır. Tekil doğum yapan annelerin bebeklerini tek seferde emzirme süresi ortalaması $19,38 \pm 5,05$ dakika, ikiz bebeğe sahip annelerin ise $13,30 \pm 4,61$ dakika olarak belirlenmiş olup, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,01$). Tekil doğum yapan annelerde ilk 30 dakikada emzirme oranı %38 ikiz bebeklerde %2 olup fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,01$).

Sonuç: Emzirme başarıları ve emzirme öz yeterlilik algısı, tekil doğum yapmış annelerde ikiz doğum yapan annelere göre daha yüksektir. İkiz bebek annelerinin emzirme danışmanlığında bu durumun dikkate alınması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme başarıları, emzirme öz yeterlilik, ikiz doğum, ikiz bebek

*Çalışma verileri Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezinden (2019) elde edilmiş olup 24-27 Nisan 2019, 2.Uluslararası 3. Ulusal İstanbul Ebelik Günleri Kongresi'nde sözlü bildiri (özet) olarak sunulmuştur.

Address for Correspondence: Ayşe KARAKOÇ, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, akarakoc@marmara.edu.tr

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Received: 31.01.2020

Accepted: 01.04.2020

Giriş

Anne sütü, yenidoğanın büyüme ve gelişmesinin sağlanmasında besleyiciliği ve immünojen özellikleri bakımından önemli ve eşsiz besindir. Sağlıklı bir yaşam için bebeğin yaşamının ilk iki yılının son derece önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Amerikan Pediatri Akademisi (AAP) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), gibi organizasyonlar; doğumdan sonra anne sütü ile beslenmenin ilk yarım saatte başlaması ilk altı ay sadece anne sütü verilmesi, altı aydan sonra ek gıdaya geçilmesi ve emzirmenin 2 yıl devam etmesini önerir (1, 2).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre genel emzirme oranımız % 98 olup ilk 6 ayda sadece anne sütü ile beslenme %41, anne sütü ağırlıklı beslenme oranı ise %58 bulunmuştur (3). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre de emzirme oranları ülkelere ve kültürlere göre değişmekte olup ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenme oranı %41 olarak bildirilmiştir (4). İkiz doğumlarda genel emzirme; farklı çalışmalarda %25-% 79 arasında değişen oranlarda bildirilmiş olup bu bebeklerde ilk 6 ay boyunca emzirmeye devam edilme oranları (%3,3 -%4,1) oldukça düşük bulunmuştur (5-8).

Emzirme başarısı farklı şekillerde tanımlanır. Emzirme süresi, annenin kendini emzirmede başarılı hissetmesi ya da anne ve bebeğin gereksinimlerinin sağlandığı interaktif bir süreçtir (9). Emzirme öz-yeterlilik algısı emzirme başarısını etkileyen bir faktördür. Ayrıca LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği emzirme başarısını belirlemek için geliştirilmiş bir ölçüm aracıdır (9-11).

Emzirmenin başlaması ve devamı birçok faktörden etkilenmektedir. Emzirmeyi etkileyen önemli faktörlerden biri de annenin emzirme öz-yeterlilik algısıdır. Emzirme Öz-Yeterlilik Algısı"; annelerin emzirmeyi isteyip istemeyeceğini, emzirme çabalarını, emzirme ile ilgili düşüncelerini, emzirme süresince karşılaştıkları sorunlarla baş etme durumlarını yansıtır (12, 13).

Emzirme öz-yeterlilik algısının emzirme başarısına etkisinin önemli bir etken olduğu bilinmekle birlikte emzirme öz yeterliliği düşük olan annelerin, bebeklerini doğumdan sonra istenilen süreden daha kısa zamanda süttten kestiği, öz yeterliliği yüksek olan annelerin emzirmeyi başlatma ve sürdürme konusunda daha az sorun yaşadıkları bildirilmiştir (14-16).

İkiz bebeğe sahip aileler tek bebeğe sahip ailelere oranla daha stresli olabilir. Aileler bebeklerine yetersiz olabilecekleri düşüncesine sahiptir. Birden fazla bebeği emzirmek, emzirme pozisyonu seçmek, bebeklerinden hangisini önce emzirmesi gerektiği konularda kararsız olabilmektedirler. Ayrıca çoğul bebeklerin emzirmesinin uzun zamanda gerçekleşmesi annelerde yorgunluğa, dinlenememeye sebep olmaktadır (17, 18).

Çoğul bebeğe sahip annelerin de emzirmeyi erken dönemde bırakmalarının en önemli nedeni süttün bebeklere yetmeyeceği algısıdır (18). Doğumdan sonra anneler iki bebeğe de yetecek kadar süt üretebilmektedir ikiz annelerinde süt yapımının iki katına çıktığı bildirilmiştir. Post-partum 6. aydan sonra ikiz annesi günde 1-2 kg, üçüz bebeğe sahip anneleri 3 kg ve daha fazla süt üretebilmektedir (19).

Sonuç olarak literatürdeki emzirme öz-yeterliliği ile ilgili verilerin tekil bebeklerde yapıldığı ikiz bebeklerde bu konu ile ilgili çalışmalara rastlanmadığı ve iki grubun emzirme öz-yeterlilik açısından karşılaştırılmadığı görülmüştür. Bu çalışmada literatürdeki bilgilere dayanarak tekil doğum yapmış annelere oranla emzirme konusunda iki katı daha çok zorlukla karşılaşmakta olan ikiz doğum yapmış annelerin emzirme başarıları ve emzirme öz yeterlilikleri tekil doğum yapmış annelerle karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

Gereç ve Yöntem

Karşılaştırmalı ve tanımlayıcı tipte bir araştırma olarak planlanmıştır. Araştırma verileri Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü etik kurul onayından (04.12.2017-239) sonra Ocak 2018- Mayıs 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma yapılacak hastaneden kurum izni ve katılımcılardan bilgilendirilmiş yazılı onam alınmıştır.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde gerçekleşen tüm tekil ve ikiz doğum yapan anneler (2017 yılında 12.290 doğum gerçekleşmiş olup bu doğumlardan 11 953'ü tekil, 337'si ikiz doğumdur) evreni oluşturmuştur. Araştırılacak konu için deneklere uygulanacak prosedürlerin farklılığını istatistiksel olarak ortaya koyabilmek, takip süresince yaşanacak bilgi kayıplarını karşılamak ve çalışmayı %95 güç ile gerçekleştirebilmek amacıyla denek sayısı toplam 93 Kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın grupları 50 tekil 50 ikiz bebek annesinden oluşmaktadır. Çalışmaya alınma kriterleri; 18yaşın üzerinde, bebek ve annede emzirmeye engel sorunu olmayan, bebeği Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinin (YYBÜ)'de tedaviye alınmamış anne odasında kalan anne bebek çiftleri.

Veri toplama

Veriler Vajinal doğum yapan anneler 24 saat, sezaryen doğum yapan anneler 48 saat sonra taburcu edildikleri için taburculuk öncesi dönemde (24-48 saat aralığında) toplanmıştır. Anne ve bebeğe ait demografik özellikleri sorgulayan 'Kişisel Bilgi Formu, Postpartum Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği(EÖYÖ) ve LATCH Emzirme Tanılama Ölçeği kullanılmıştır. Tekil ve ikiz bebekler çalışma süresi içinde araştırmacının çalışma zamanları ile paralel olarak ardışık şekilde değerlendirilmişlerdir. Tanımlayıcı verilerin ve emzirme öz-yeterlilik ölçek verilerinin toplanmasında yüz yüze görüşme yöntemi, LATCH skalasını değerlendirebilmek için ise emzirme anında gözlem metodu kullanılmıştır. İkiz bebeklerde LATCH değerlendirme iki bebekte ayrı ayrı değerlendirilmiş ortalama puanlar son veri olarak değerlendirilmiştir. Verilerin tamamı tek bir araştırmacı tarafından toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Kişisel bilgi formu

Anne ve bebeğe ait demografik özellikleri sorgulayan ve literatür bilgileri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan soruları içermektedir. Kişisel bilgi formu; anne yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, gebelik ve doğum sayıları, emzirme eğitimi alma durumu, gebelik türü (tekil-ikiz), doğum şekli, bebek cinsiyeti, doğum tartısı, boy, baş çevresi, ilk emzirme zamanı, tek seferde emzirme süresi gibi verileri içermektedir.

LATCH emzirme tanılama ve değerlendirme ölçeği

LATCH Ölçek, Jensen, Wallace ve Kelsay (10) tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. Ölçüm aracı'nın Türkçe geçerliği en son 2003 yılında Yenil ve Okumuş tarafından yapılmış ve kullanımı güvenilir bir araç olarak önerilmiştir. LATCH Emzirme Tanılama Ölçüm Aracı'nın Cronbach's Alfa değeri; 0,95 olarak bildirilmiştir (20).

LATCH Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Ölçeği'ni oluşturan her kriter için 0, 1, 2 puan verilir. Puanların toplanması ile emzirme değerlendirilir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 10 ve en düşük puan 0'dır. Ölçekten alınan puanların artması emzirme başarısını göstermektedir. LATCH Emzirme Tanılama ve Değerlendirme Ölçeğinin emzirme başarısını ölçmek için kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu bildirilmiştir (9-11, 14, 20).

Emzirme öz yeterlilik ölçeği

Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği 1999 yılında Dennis ve Faux (21) tarafından geliştirilen 33 maddelik bir ölçektir. Daha sonra 2003 yılında ölçeğin 14 maddelik kısa formu geliştirilmiştir.

Emzirme Öz-Yeterliliği Kısa Form Ölçeği 5 puanlı Likert Tipi ölçektir. 1= "Hiç emin değilim" ve 5 = "Her zaman eminim". Tüm maddeler pozitif yöndedir. Ölçekten alınabilir minimum puan 14 maksimum 70'dir. Puan yükseldikçe yüksek emzirme öz-yeterliliği göstergesidir. Ölçeğin kısa formu uygulama kolaylığı sağlamakta ve öz-yeterliliği doğru değerlendirmektedir. Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Tokat ,Okumuş ve Dennis tarafından 2010 yılında yapılmış, Cronbach alfa değeri 0,86 bulunmuştur (22).

Araştırmanın soruları

1. Annelerin emzirme başarısı (LATCH) tekil ve ikiz doğumlarda farklı mıdır?
2. Annelerin emzirme öz yeterlilik algısı tekil ve ikiz doğumlarda farklı mıdır?
3. Annenin emzirme başarısı ve emzirme öz yeterlilik algısı, annenin demografik özellikleri ile ilişkili midir?
4. Öz yeterlilik algısı ile emzirme başarısı arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın yararı

Toplumda çoğul doğum yapan annelerde sütünün yetmeyeceği ya da çoğul çocuk sahibi olmanın emzirme konusunda daha çok zorlayacağı bilinci vardır, bu nedenle emzirmeye yönelik olumsuz düşünceler yer alabilir. Bu düşünceler de annenin emzirme isteğini ve emzirme öz yeterliliğini etkileyebilir. Literatür taramasında tekli ve çoklu bebek annelerini emzirme başarısı ve emzirme öz yeterlilik kapsamında karşılaştıran araştırmalara rastlanamamıştır. Bu çalışmada tek bebeği olan annelere göre ikiz bebeği olan annelerin öz yeterlilik ve emzirme başarıları karşılaştırılarak literatüre katkı sağlanması planlanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi

Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygun olup olmadığına Shapiro Wilk's normalite testi ile kategorik değişkenler arasındaki ilişkilerin test edilmesinde Ki-Kare testi, ölçeklere ait puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğine independent sample t testi ve One Way ANOVA testleri

ile bakıldı. Ölçek puanları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla Korelasyon analizi yapıldı, Spearman rho ilişki katsayıları hesaplandı.

Bulgular

Tablo 1'de annelerin yaş aralığı en çoğunlukla 21-30 yaş grubunda olup eğitim düzeyleri en yüksek oranda ilköğretim düzeyinde bulunmuştur. Tekil ve ikiz gebelik gruplarındaki annelerin yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, aile tipi, gelir düzeyi, gebeliğin planlı olma durumu ve emzirme eğitimi alma durumu gibi tüm demografik özellikleri benzer olup gruplar arası istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$)

Doğum şekilleri; tekil bebeklerde %72,0 ,ikiz bebeklerde %14,0 vajinal doğum olarak bulunmuş olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).Doğum sonu emzirme zamanlarına baktığımızda ilk 30 dakikada emzirmeye başlama oranı tekil bebek annelerinde %38 ikiz bebek annelerinde %2 olup total ilk 60 dakikada emzirmeye başlama tekil bebek annelerinde %92 ikiz bebek annelerinde %54 olarak bulunmuştur. Gruplar arası farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 1: $p<0,001$).

Ayrıca Gebelik türüne göre annelerin doğum sonu birinci gün için emzirme süresi ortalamaları tekil bebek sahibi annelerde $19,38\pm 5,50$ dk, ikiz bebek sahibi annelerde $13,30\pm 4,61$ dk olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$).

Tablo 2'de anne ve yenidoğanlara ait veriler karşılaştırılmış olup annelerin gravida, parite, abortus, yaşayan çocuk sayıları arasında anlamlı bir yoktur ($p>0,05$).Yenidoğanların doğum tartısı, baş çevresi ve boy ölçümleri tekil bebeklerde daha yüksek olup gruplar arası fark anlamlı düzeyde bulunmuştur ($p<0,001$).

Tablo 3'de gebelik türüne göre LATCH ve Postpartum Emzirme Öz-yeterlilik Ölçek puanları verilmiş olup her iki ölçek puan ortalaması tekil bebek anneleri lehine anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0,001$).

Tablo 4'de gebelik türüne (tekil-ikiz) göre ayırım yapılmadan tüm annelerin doğum şekline göre ölçek puan ortalamaları verilmiş olup Vajinal doğum yapan gebelerin hem LATCH hem de emzirme öz-yeterlilik ölçek puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0,001$).

Tablo 5'de gebelik türü ve doğum şekli bazında ölçek puanları karşılaştırılmış olup gebelik türüne göre (tekil ve ikiz) bakıldığında doğum şeklinin LATCH emzirme başarısı ve emzirme öz yeterlilik puanlarını anlamlı düzeyde etkilemediği bulunmuştur.

Çalışmada ayrıca gebelik türüne göre (tekil-ikiz) ölçeklerin annelerin demografik özellikleri (yaş, eğitim, çalışma durumu, gelir durumu vb) ve gebeliğe ait bilgileri (gebeliğin planlı olup olmaması, kontrole gitme, emzirme eğitimi alma vb) karşılaştırılmış olup LATCH ve emzirme öz-yeterlilik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 1. Demografik özelliklerin karşılaştırılması

Annelerin Sosyo-Demografik Özellikleri	Tekil n (%)	İkiz n (%)	χ^2	p
Yaş				
17-20	3 (6,0)	3 (6,0)	2,239	0,524
21-30	26 (52,0)	25 (50,0)		
31-40	19 (38,0)	22 (44,0)		
41-50	2 (4,0)	-		
Eğitim				
İlköğretim	29 (58,0)	25 (50,0)	2,040	0,564
Lise	18 (36,0)	20 (40,0)		
Üniversite ve üzeri	3 (6,0)	5 (10,0)		
Çalışma				
Evet	5 (10,0)	9 (18,0)	1,329	0,249
Hayır	45 (90,0)	41 (82,0)		
Gelir Durumu				
Gelir giderden fazla	8 (16,0)	7 (14,0)	0,400	0,819
Gelir gidere eşit	41 (82,0)	41 (82,0)		
Gelir giderden az	1 (2,0)	2 (4,0)		
Gebeliği planlı olma durumu				
Evet	25 (50,0)	28 (56,0)	0,361	0,548
Hayır	25 (50,0)	22 (44,0)		
Doğum Şekli				
Vajinal	36 (72,0)	7 (14,0)	34,313	<0,001
Sezaryen	14 (28,0)	43 (86,0)		
Emzirme eğitimi alma durumu				
Evet	12 (24,0)	16 (32,0)	0,794	0,373
Hayır	38 (76,0)	34 (68,0)		
İlk emzirme zamanı				
İlk yarım saat içinde	19 (38,0)	1 (2,0)	29,589	<0,001
31 dk – 60 dk içinde	27 (54,0)	26 (52,0)		
2 saat ve sonrası	4 (8,0)	23 (46,0)		
Toplam	50(100)	50(100)		

*Ki kare

Tablo 2. Anne ve yenidoğana ait verilerin karşılaştırılması

Gebeliğe ve Yenidoğana ait veriler	Tekil(n=50) Ort±SS	İkiz(n=50) Ort±SS	t	p
Gravida	2,74 ± 1,382	2,68 ± 1,168	0,234	0,815
Parite	1,36 ± 1,102	1,12 ± 0,961	1,160	0,249
Yaşayan	1,36 ± 1,102	1,12 ± 0,961	1,160	0,249
Abort	0,38 ± 0,635	0,58 ± 0,758	1,429	0,156
Gebelik haftası	38,06 ± 1,05	36,72 ± 0,90	6,809	<0,001
Bebek kilosu (gr)	3227,90 ± 339,892	2643,70 ± 266,391	9,566	0,000
Baş çevresi (cm)	33,66 ± 0,982	33,22 ± 1,130	2,078	0,040
Bebek Boyu (cm)	50,00 ± 1,107	48,12 ± 1,913	6,016	0,000

*Independent sample t test, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 3. Gebelik türüne göre LATCH ve postpartum emzirme öz-yeterlilik ölçek puanları karşılaştırması

Ölçek Puan	Gebelik Türü Tekil		t	p
	(n=50) Ort±SS	İkiz(n=50) Ort±SS		
LATCH Emzirme Tanılama Değerlendirme Ölçeği	8,92±0,82	7,62±1,12	6,586	0,000
Postpartum Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği	62,34±5,82	51,46±6,06	17,639	0,000

*Independent sample t test; Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 6'da bebek doğum ağırlıklarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılması verilmiş olup doğum tartısı arttıkça ölçek puanlarının anlamlı düzeyde arttığı belirlenmiştir ($p < 0,001$).

LATCH toplam ölçek puanları ile Postpartum Emzirme öz-yeterlilik toplam ölçek puanları arasında orta güçte, pozitif yönlü, doğrusal ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki söz konusudur

($p<0,001$). LATCH ölçek puanları artarken/azalırken postpartum emzirme öz-yeterlilik ölçek puanları da artar/azalır.

Tartışma

Çalışmada gebelik türüne göre (tekil-ikiz) annelerin demografik özellikleri ve gebeliğe ait bilgileri arasında anlamlı bir fark bulunmamış olup grupların homojen dağıldığı görülmektedir. Annelerin doğum şekli ikiz bebeklerde anlamlı düzeyde yüksek olarak sezaryen(%86.0) tanımlanmıştır. İkiz bebekler genellikle gestasyon haftaları düşük doğduklarından doğum şekilleri planlanamamakta ve acil sezaryen ile sonuçlanabilmektedir (23). İkiz bebeklerde yapılan çalışmalarda da benzer olarak sezaryen ile doğum oranları %74 -%93 arasında yüksek bulunmuştur (24-26).

Emzirmenin, yaşamın ilk saati içinde başlatılmasının emzirme başarısı, emzirmenin sürdürülmesi ve süt salınımının uyarılmasında etkili olduğu bilinmektedir. Ülkemizde genel olarak bebeklerin ilk bir saat içinde emzirilme oranı %71 olup anne eğitim düzeyinin yüksek olması ve sosyal refahın olumlu etkileri bildirilmiştir (3). Ulusal ve uluslararası çalışmalarda doğum sonu ilk 30 dakikada emzirme oranı %23-60, ilk 60 dakikada emzirme oranları %43-77 arasında değişmekte olup çeşitli yöntemlerle verilen emzirme eğitimlerinin bu oranı artırdığı bildirilmiştir (27-32). Çalışmada tekil bebeklerde ilk bir saatte emzirmeye başlama oranı literatür ile uyumludur. İkiz bebeklerde ilk emzirme zamanı Kocabey (2019)'in çalışması ile benzer olup doğum sonu ilk dakikalarda emzirilme oranı %6.6 (n=1) olarak bildirilmiştir (25). İkiz bebeklerin ilk bir saatte emzirmeye başlanma oranlarının düşük olması ikiz gebeliklerinin çoğunluğunun genel anestezi ile yapılan sezaryen ile sonuçlanmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada tekil bebek annelerinin doğum sonu ilk gün bebeklerini anlamlı düzeyde daha uzun süre besledikleri bulunmuştur. İkiz bebek annelerinin iki bebeğe birden yetişebilmek amacıyla daha kısa süre emzirdikleri, ayrıca ikiz doğumların genelde sezaryen ile gerçekleştiği düşünüldüğünde ikiz bebek annelerinde ilk beslenme zamanının uzadığı düşünülebilir.

Çalışmada annelerin gravida, parite, abortus, yaşayan çocuk sayıları arasında anlamlı fark bulunmamış olup bu durum grupların homojen dağıldığını göstermektedir. İkiz bebeklerin doğum tartıları, boy ve baş çevreleri tekil bebeklere göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda ikiz bebeklerin doğum tartıları 1910±371gr ve 2234±492 gr aralığında bildirilmiş olup çalışma sonuçları ile uyumludur (24, 26, 33). Bununla birlikte ikiz bebeklerin genellikle düşük gestasyonel haftalarda doğma olasılıklarının yüksek olduğu düşünüldüğünde sonuçların beklendiği olduğu söylenebilir.

Çalışmada tekil bebeği olan annelerin LATCH ve Emzirme Öz-yeterlilik düzeyleri anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Tablo3). İkiz bebeği annesi olmak tek bebeğe oranla daha stresli olabilir. İkiz bebeği olan annelerin çoğunluğu anne sütünün bebeklerine yetersiz olacağını düşünmektedir İkiz gebeliklerde emzirme oranları %25-%79 arasında değişen oranlarda bildirilmiş olup bu bebeklerde ilk 6 ay boyunca emzirmeye devam edilme oranları (%3,3 -%4,1) çok düşük bulunmuştur (5-8, 26, 34).

Adjarvati (35);ikiz bebeklerde emzirme başarısı için en etkili faktör olarak emzirme öz-yeterlilik algısını vurgulamıştır. Emzirme öz-yeterlilik algısının ise ikiz bebeklerde sadece anne sütü ile beslenmeyi etkileyebilecek bir iç faktör olduğu, öz-yeterliliğin eksik olduğu annelerde emzirme başarısının olumsuz etkilenebileceği bildirilmiştir. Bu nedenle ikiz bebek annelerinde başarılı bir emzirme ve öz-yeterlilik için gebelik döneminden itibaren aile desteği, sağlık personeli desteği ve emzirme danışmanlığı önerilmiştir (35).

Shim and Kang'ın (36) ikiz bebeği olan annelerle yaptığı çalışmasında emzirmede en iyi sonuçların alınabilmesi için gebelik döneminden başlanarak doğum sonrası dönemde devam eden eğitim programları oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır (36). İkiz bebeklerle yapılan çalışmalarda gebelik başlayıp doğumdan sonra devam eden emzirme eğitimleri, ebe/hemşire desteği ve danışmanlık hizmetleri ile emzirmenin ikiz bebeklerde artırılacağı bildirilmiştir (18, 37-40).

Tablo 4. Doğum şekli bazında ölçek puanları karşılaştırması (n=100)

Doğum Şekli	LATCH Ölçeği Ort±SS	Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği Ort±SS
Normal (Vajinal) Doğum	8,72±0,88	61,53±6,27
Sezaryen	7,92±1,26	53,40±7,49
t/p	3,505<0,001*	5,751<0,001*

*Independent sample t test; Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Tablo 6. Bebek doğum ağırlıklarına göre ölçek puanlarının karşılaştırması

Bebek Doğum Ağırlığı	LATCH Ort ±SS	Emzirme Öz-yeterlilik Ölçeği Ort±SS
<2500 gr	7,62 ± 0,71	51,50 ± 7,40
2501-3000 gr	7,95 ± 1,36	53,33 ± 6,62
3001 – 4000 gr	8,83 ± 0,85	65,52 ± 5,98
F/ p	10,351 <0,001*	25,388 <0,001*

*ANOVA

Tablo 5. Gebelik türüne göre doğum şekli bazında LATCH ve emzirme öz-yeterlilik ölçek puanlarının karşılaştırması

Doğum Şekli	LATCH		Emzirme Öz-Yeterlilik	
	Tekil (n=50)	İkiz (n=50)	Tekil (n=50)	İkiz (n=50)
Vajinal Doğum	8,86±0,86	8,00±0,57	62,88±5,61	54,57±4,96
Sezaryen	9,07±0,73	7,55±1,18	60,92±6,34	50,95±6,12
t/p	0,802	0,426	0,965	0,339

t:Independent sample t test

Emzirme başarısı ve emzirme öz-yeterlilik algısı sadece anne sütü ile beslenmeyi etkileyen en önemli faktörlerdir (14-16). Benzer çalışmalarda; annenin eğitim düzeyi, emzirme eğitim/danışmanlığı alma, doğuma hazırlık eğitimleri, emzirme deneyimi, doğum şekli (vajinal doğum), ilk bir saatte emzirmenin başlatılması ve ten tene temasın uygulanması, anne sütünün yeterlilik algısı, aile ve ebe-hemşire desteği gibi çeşitli faktörlerin ölçek puanlarını anlamlı düzeyde etkilediği bildirilmiştir (41-47).

Çalışmada gebelik türüne göre ayırım yapılmadan (Tablo 4) tüm annelerin doğum şekline göre ölçek puanları karşılaştırılmış olup vajinal doğum yapanlarda anlamlı yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar literatür ile benzerdir. Tekil ve ikiz doğumlar ayrı ayrı incelendiğinde (Tablo 5) ise doğum şeklinin ölçek puanlarını etkilemediği gözlenmiştir. Bu durum çalışmada grupların doğum şekli ve gebelik türüne göre homojen dağıldığını ayrıca ikiz gebeliklerin LACTH ve Emzirme Öz-yeterlilik puanlarının doğum şekline göre bağımsız olarak etkilenebildiğini göstermektedir. Yani genel olarak normal doğum yapmış olmak LACTH emzirme başarısı ve Emzirme Öz-yeterlilik puanını olumlu etkileyebilen bir faktör olarak bilinse de ikiz doğumlar doğum şekline göre bağımsız olarak emzirme başarısı ve emzirme öz-yeterlilik algısını olumsuz etkileyebilecek bir faktör olarak düşünülebilir.

Çalışma ile benzer olarak preterm ve term ikizlerle yaptıkları çalışmada doğum şeklinin emzirme başarısını etkilemediğini bildirilmiştir (5). Ayrıca çalışmada gebelik türüne göre (tekil-ikiz) annelerin demografik özellikleri (yaş, eğitim, çalışma durumu, gelir durumu vb.) ve gebeliğe ait bilgilerinin (gebeliğin planlı olup olmaması, kontrole gitme, emzirme eğitimi alma vb.) LACTH ve Emzirme Öz-yeterlilik puanlarını etkilememiş olması yine ikiz gebeliklerin bir çok demografik faktörden bağımsız olarak Emzirme başarısı ve emzirme-Öz-yeterlilik algısını etkileyebilecek bir faktör olması ile açıklanabilir.

Emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesinde yenidoğana ait faktörlerin başında doğum ağırlığının etkisi büyüktür. Doğum şekli (vajinal), ilk 60 dakikada emzirmeyi başlatma ve emzirme danışmanlığı emzirme başarısı ve emzirme öz-yeterliliğini etkileyen diğer faktörlerdir (16). Çalışmada (Tablo 6) bebeklerin doğum tartısı arttıkça Emzirme başarısı (LACTH) ve Emzirme Öz-yeterlilik puanlarının artması literatür bilgileri ile uyumludur. Bu bağlamda ikiz bebeklerin doğum tartılarının tekil bebeklere göre daha az olduğu düşünüldüğünde ikiz bebek annelerinde ölçek puanlarının daha düşük bulunması beklenen doğal bir sonuçtur.

LACTH ölçek puanları ile Postpartum Emzirme Öz-yeterlilik ölçek puanları arasında orta güçte, pozitif yönlü, doğrusal ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. LACTH ölçek puanları artarken/azalırken Emzirme Öz-yeterlilik ölçek puanları da artar/azalır. Çalışma sonuçlarına göre ikiz bebek annelerinin, tekil bebek annelerine göre öz yeterlilik puan ortalamasının daha düşük olduğu gözlenmiş ve bu durum annelerin emzirme başarılarını da etkilemiştir. Bu nedenle ikiz bebeğe sahip annelerin emzirme başarılarını arttırmak için öz yeterliliklerini güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda benzer olarak emzirme öz-yeterlilik algısı ile emzirme başarısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu gösterilmiştir (14, 48).

Sonuç

İkiz gebelikler; annelerin bireysel özellikleri, gebelik ve doğumla ilgili birçok faktörden bağımsız olarak tek başına “Emzirme Başarısı” ve “Emzirme Öz-yeterlilik Algısını” olumsuz etkileyebilen bir faktördür. Bu doğrultuda ikiz bebeği olan annelerin gebelik, doğum ve doğum sonu eğitimlerini içeren bakım planları annelere özel hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Marmara University Institute of Health Science (04/12/2017 No:239)

Informed Consent: Written informed consent was obtained from all participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – A.K., B.G.; Design – A.K., B.G.; Supervision – A.K.; Resources – B.G., A.K.; Materials – B.G.; Data Collection and/or Processing – B.G.; Analysis and/or Interpretation – A.K., B.G.; Literature Search – B.G., A.K.; Writing Manuscript – A.K., B.G.; Critical Review – A.K., B.G.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (04/12/2017 No:239) alınmıştır.

Hasta Onamı: Tüm katılımcılardan yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – A.K., B.G.; Tasarım – A.K., B.G.; Denetleme – A.K.; Kaynaklar – B.G., A.K.; Malzemeler – B.G.; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi – B.G.; Analiz ve/veya Yorum – A.K., B.G.; Literatür Taraması – B.G., A.K.; Yazıyı Yazan – A.K., B.G.; Eleştirel İnceleme – A.K., B.G.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

1. UNICEF. Breastfeeding: A smart Investment. Available from: <https://www.unicef.org/breastfeeding>. (Accessed 2019 August 22).
2. American Academy of Pediatrics (AAP). Available from: <https://www.aap.org>.
3. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK: Ankara, Türkiye. 2019.
4. World Health Organization (WHO). Available from: <https://www.who.int/health-topics/breastfeeding> (Accessed 2020, March 18).
5. Östlund A, Nordström M, Dykes F. Breastfeeding in Preterm and Term Twins-Maternal Factors Associated with Early Cessation: A Population-Based Study. *J Hum Lact* 2010; 26: 235-41. [Crossref]
6. Cınar N, Köse D, Doğu Ö. Breast Feeding in Multiple Babies. *Sakarya Med J* 2012; 2: 115-21. [Crossref]

7. Cinar N, Kose D, Alvu M, Dogu O. Mothers' Attitudes Toward Feeding Twin Babies in The First Six Months of Life: A Sample From Sakarya Turkey. *Iran J Pediatr* 2016; 26: e5413. [\[Crossref\]](#)
8. Whitford HM, Wallis SK, Dowswell T, West HM, Renfrew MJ. (2017) Breastfeeding Education and Support for Women with Twins or Higher Order Multiples. *Cochrane Database Syst Rev* 2017; 2: CD012003 [\[Crossref\]](#)
9. Yenil K, Tokat MA, Ozan YD, Çeçe Ö, Abalin FB. Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları ile Emzirme Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *HEAD* 2013; 10: 14-9.
10. Jensen D, Wallace S, Kelsay P. LATCH: A Breastfeeding Charting System and Documentation Tool. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 1994; 23: 27-32. [\[Crossref\]](#)
11. Adams D, Hewell S. Metarnal and Professional Assessment of Breastfeeding. *J Hum Lact* 1997; 13: 279-83. [\[Crossref\]](#)
12. Dennis CL. Theoretical Underpinnings of Breast-feeding Confidence: A self-efficacy Framework. *J Hum Lact* 1999; 15: 195-201. [\[Crossref\]](#)
13. Wutke K, Dennis CL. The Reliability and Validity of The Polish Version of The Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form: Translation and Psychometric Assessment. *Int J Nurse Stud* 2007; 44: 1439-46. [\[Crossref\]](#)
14. İnce T, Aktaş G, Aktepe N, Aydın A. Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilikleri ve Emzirme Başarılarını Etkileyen Özelliklerin Değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Derg* 2017; 7: 183-90.
15. Anggorowati A, Naviati E, Sudarmiati S, Asmara FY, & Susilowati, D. Breast Feeding Self Efficacy in First Week Post Partum. The 3rd Asian Congress in Nursing Education: Optimizing interprofessional Education to Improve Health Care Quality 2018; 18-20 April.
16. Aksu A, Yılmaz DV. The Factors Affecting the Most Healthy Way of Giving Breast Milk and the Role of Nurse. *IJETHS* 2019; 3: 34-41.
17. Geraghty S, Pinney S, Sethuraman G, Roy-Chaudhury A, Kalkwarf H. Breast Milk Feeding Rates of Mothers of Multiples Compared to Mothers of Singletons. *Ambul Pediatr* 2004; 4: 226-31. [\[Crossref\]](#)
18. The Multiple Births Foundation. Guidance for Health Professionals on Feeding Twins, Triplets and Higher Order Multiples, Hammersmith House, Level 4, Queen Charlotte's & Chelsea Hospital, London. 2011.
19. Kielbratowska B, Cwiek D, Preis K, Malinowski W, Hofman A. Breastfeeding of Twins. *Arch Perinat Med* 2010; 16: 201-5.
20. Yenil K, Okumuş H. Reliability of LATCH Breastfeeding Assesment Tool. *Turk J Res Dev Nurs* 2003; 1: 38-44.
21. Dennis CL, Faux S. Development and Psychometric Testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Res Nurs Health* 1999; 22: 399-409. [\[Crossref\]](#)
22. Tokat MA, Okumuş H, Dennis CL. Translation and Psychometric Assessment of The Breast-Feeding Self-Efficacy Scale-Short Form Among Pregnant and Postnatal Women İn Turkey. *Midwifery* 2010; 26: 101-8. [\[Crossref\]](#)
23. Uslu HS, Bülbül A. Prematüre Bebek Nasıl Doğsun? *JAREM* 2016; 6: 129-35. [\[Crossref\]](#)
24. Vural H. Tersiye Bir Merkezde Doğum Yapan Çoğul Gebeliklerin Retrospektif Analizi. D.Ü. Tıp Fakültesi, Diyarbakır, Uzmanlık Tezi. 2013.
25. Kocabey Z. Çoğul bebeği olan Annelerin Emzirme Deneyimleri. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi. 2019.
26. Mikami FCF, de Lourdes Brizot M, Tase TH, Saccuman E, Francisco RPV, Zugaib M. Effect of Prenatal Counseling on Breastfeeding Rates in Mothers of Twins. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 2017; 46: 229-37. [\[Crossref\]](#)
27. Kocaöz FŞ, Destegül D, Kocaöz S. Comparison of The Breastfeeding Outcomes and Self-Efficacy in The Early Postpartum Period of Women who Had Given Birth by Cesarean Under General or Spinal Anesthesia. *J Matern Fetal Neonatal Med* 2019; 1-5. [\[Crossref\]](#)
28. Esencan TY, Karabulut Ö, Yıldırım AD, Abbasoğlu DE, Külek H, Şimşek Ç ve ark. Doğuma Hazırlık Eğitimi Alan Gebelerin Doğum Şekli, İlk Emzirme Zamanı ve Ten Tene Temas Tercihleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* 2018; 26: 31-43.
29. Çakmak S, Dengi ASD. Postpartum Evaluation of The Mothers' Knowledge About Breastfeeding and the Importance of Breast Milk. *Turk J Fam Prac* 2019; 23:9-19. [\[Crossref\]](#)
30. Gölbaşı Z, Tuğut N, Karataş M, Çetin A. Kısa Mesaj ve Telefon Aramaları ile Desteklenen Postpartum Emzirme Danışmanlığının İlk Altı Aydaki Emzirme Davranışına Etkisi. *ACU Sağlık Bilimleri Derg* 2019; 10: 33-42. [\[Crossref\]](#)
31. Al dasogi K, Safadi R, Badran E, Sa'd Basha A, Jordan S, Ahmad M. Initiation and Continuation of Breastfeeding Among Jordanian First-Time Mothers: A Prospective Cohort Study. *Int J Womens Health* 2018; 10: 571-7. [\[Crossref\]](#)
32. Ahmed AE, Salih OA. Determinants of the Early Initiation of Breastfeeding in The Kingdom of Saudi Arabia. *Int Breastfeed J* 2019; 14: 13-26. [\[Crossref\]](#)
33. Ramoğlu MG, Kavuncuoğlu S, Özbek S, Aldemir E. Kendiliğinden ve in Vitro Fertilizasyonlu Çoğul Gebeliklerden Erken Doğan Bebeklerin Doğum Öncesi ve Bedensel Büyüme Özellikleri. *Türk Pediatrisi Ars* 2014; 49: 17-24.
34. Yokoyama Y, Wada S, Sugimoto M, Katayama M, Saito M, Sono J. Breast-feeding Rates Among Singletons, Twins and Triplets in Japan: A Population-Based Study. *Twin Res Hum Genet* 2006; 9: 298-302. [\[Crossref\]](#)
35. Anjarwati N, Waluyanti FT, Rachmawati IN. Exclusive Breastfeeding for Twin Babies and its Influencing Factors: A Study in East Java, Indonesia. *Compr Child Adolesc Nurs* 2019; 42: 261-6. [\[Crossref\]](#)
36. Shim JI, Kang SJ. Impact of Breastfeeding Knowledge, Attitude and Barriers on Breastfeeding Practice Among Twin Mothers. *Korean J Women Health Nurs* 2017; 23: 89-98. [\[Crossref\]](#)
37. Cinar N, Alvr T, Köse D, Nemut T. Breastfeeding Twins: A Qualitative Study. *J Health Popul Nutr* 2013; 31: 504-9. [\[Crossref\]](#)
38. Menekşe D, Çınar N. Breastfeeding Multiples. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Nurs-Special Topics* 2017; 3: 91-103.
39. Bennington LK. Breastfeeding Multiples: It can be done. *Newborn Infant Nurs Rev* 2011; 11: 194-97. [\[Crossref\]](#)
40. Damato E, Dowling D, Standing TS, Madigan EA, Thanattharakul C. Duration of Breastfeeding for Mothers of Twins. *J Obst Gynecol Neonatal Nurs* 2005; 34: 201-9. [\[Crossref\]](#)
41. Aydın D & Aba YA. Annelerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri ile Emzirme Öz-Yeterlilik Algıları Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Derg* 2019; 12: 31-9.
42. Işık G, Çetişli NE, Başkaya VA. Doğum Şekline Göre Annelerin Postpartum Ağrı, Yorgunluk Düzeyleri ve Emzirme Öz-Yeterlilikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Derg* 2018; 11: 224-32.
43. Adugna B, Tadele H, Reta F, Berhan Y. Determinants of Exclusive Breastfeeding in Infants Less Than Six Months of Age İn Hawassa, an Urban Setting, Ethiopia. *Int Breastfeed J* 2017; 12: 45-52. [\[Crossref\]](#)
44. Sreekumar K, D'Lima A, Siveira MP, Gaonkar R. Cognitive Breastfeeding Counseling: A Single Session Helps Improve LATCH Score. *J Perinat Educ* 2018; 27: 148-51. [\[Crossref\]](#)
45. Şimşek S, Karahan N. Assessment of the Impact Of Mother-Infant Skin-to-Skin Contact at Childbirth on Breastfeeding. *Konuralp Med J* 2017; 9: 70-7.
46. Karaçam Z, Sağlık M. Breastfeeding Problems and Interventions Performed on Problems: Systematic Review Based on Studies Made in Turkey. *Turk Pediatrisi Ars* 2018; 53: 134-48 [\[Crossref\]](#)
47. Li T, Guo N, Jiang H, Eldadah M. Breastfeeding Self-Efficacy Among Parturient Women in Shanghai: A Cross-Sectional Study. *J Hum Lact* 2019; 35: 583-91. [\[Crossref\]](#)
48. Esencan TY, Alioğlu AS, Ünal A, Şimşek Ç. Anne Sütünün Faydalarını ve Emzirme Tekniklerini İçeren Görsel Mesaj İçerikli Broşür ile Annelere Verilen Eğitimin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Derg* 2016; 19: 252-60.